

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

ARISE – Inicijativa za smanjivanje nejednakosti u obrazovanju

Prikaz praktičnih politika u Srbiji

Pravednost je sastavni deo zakonodavstva u Srbiji i neizostavan deo strateškog i zakonodavnog okvira u sektoru obrazovanja. Pravednost se definiše kao *jednak pristup svim nivoima obrazovanja svim učenicima kao i jednake šanse za uspešno završavanje školovanja za sve, od predškolskog vaspitanja i obrazovanja do visokog obrazovanja.*

7%

siromašnih u
Republici Srbiji
(apsolutno siromaštvo)

Jedan od glavnih izvora nejednakosti je siromaštvo. Grupe koje se u Srbiji najčešće povezuju sa siromaštvom su one koji žive u lošim uslovima sa minimalnim prihodima, nezaposleni ili neformalno zaposleni i Romi.

Deca i mladi su takođe pogođeni siromaštvom.
Stopa apsolutnog siromaštva u Srbiji, prikazana
prema godinama starosti¹:

Deca do 13 godina **8,2 %**

Deca 14-18 godina **8,5 %**

Odrasli 19 –24 godine **8,2 %**

23,2 %

Stopa rizika od
siromaštva u Srbiji

Stopa rizika od siromaštva² je znatno veća od stope apsolutnog siromaštva. Odnosno, veći procenat mladih je u riziku od siromaštva.

Stopa rizika od siromaštva u Srbiji prikazana
prema godinama starosti²:

Mlađi od 18 godina **28,9 %**

Odrasli 18-24 **25,6 %**

Pored siromaštva, radni status (uzrasta 15-24 godine) i stepen obrazovanja značajno utiču na nejednakost!

15,7 % NEET
stopa

Za uzrast
15-29:

20,4 %

Stopa
zaposlenosti
mladih u
Srbiji

21,7 %

¹ Izvor: Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije

² Izvor: Republički zavod za statistiku

Kada je u pitanju obuhvat dece u obrazovnom sistemu³, problem je i dalje nedovoljan obuhvat predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem (deca uzrasta od 6 meseci do 5,5 godina), kao i obuhvat učenika iz osetljivih grupa, poput učenika romske nacionalnosti⁴. Naime, iako se neki procenti mogu činiti visokim (naročito obuhvat osnovnim obrazovanjem) podaci o učenicima iz osetljivih grupa, ukazuju na manji obuhvat ovih učenika u obrazovnom sistemu.

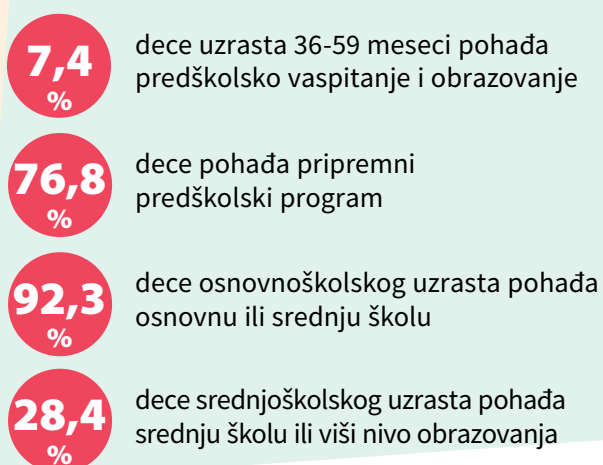
Budžetska izdvajanja za obrazovanje kao % BDP-a (2017)

3,6 %

STOPA OBUHVATA (2018) po nivoima obrazovanja

PODACI O ROMSKOJ POPULACIJI (2019)

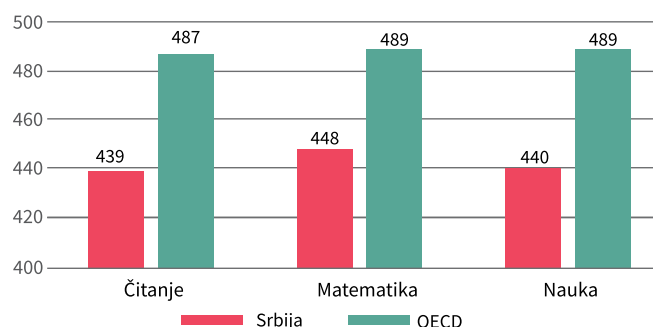

Srbija učestvuje u **PISA testiranju** od 2003. godine.

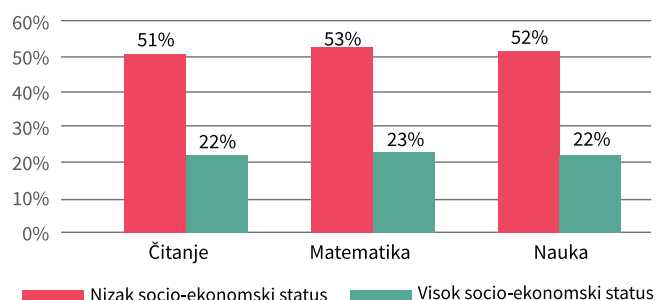
Rezultati za Srbiju u svim godinama učestvovanja u istraživanju, uključujući 2018. godinu, su ispod prosečnih postignuća zemalja OECD-a koje su učestvovala. Svaki treći učenik u Srbiji ne dostiže osnovni nivo pismenosti (38% na skali čitalačke pismenosti, 40% matematičke i 38% naučne pismenosti)⁵.

Prema poslednjim rezultatima, socio-ekonomski status učenika (SES) objašnjava 8% varijanse postignuća na skali čitalačke pismenosti i 9% varijanse na skalama matematičke i naučne pismenosti, dok je proseka OECD zemalja 12% varijanse postignuća na skali čitalačke pismenosti, 14% na skali matematičke pismenosti i 13% na skali naučne pismenosti⁶. To znači da obrazovni sistem u Srbiji beleži veću pravednost od proseka OECD zemalja.

Rezultati PISA istraživanja, 2018. godina

Procenat učenika koji ne dostižu osnovni nivo pismenosti (ispod drugog nivoa) prema SES

³ Izvor: Republički zavod za statistiku

⁴ Izvor: UNICEF

⁵ Izvor: OECD

⁶ Izvor: OECD

Sa druge strane, Srbija beleži veće varijanse u postignućima učenika između škola (40%) u poređenju sa prosekom OECD zemalja (29%).

Međutim, procenat učenika u Srbiji iz socio-ekonomski ugroženih porodica koji mogu da postignu nivo visokog učinka u PISA istraživanju uprkos ugroženosti je veći od proseka OECD zemalja (11,3%).

13,2
%

učenika iz ugroženih porodica beleže visok učinak u PISA testiranju

GLAVNE PREPREKE

- **Finansiranje** je i dalje neosetljivo na razlike koje postoje između i unutar škola, a mere podrške na lokalnom nivou se često ne mogu primeniti, zbog nedostatka finansijskih sredstava.
- **Inicijalno obrazovanje nastavnika** ne pruža u dovoljnoj meri budućim nastavnicima kompetencije za rad sa različitim grupama učenika, uključujući rad sa učenicima iz osetljivih grupa.
- **Nastavnici** još uvek ne prepoznaju u dovoljnoj meri učenike niskog SES kao učenike iz osetljivih grupa kojima je potrebna dodatna obrazovna podrška.
- Kreiranje **javnih politika i mera podrške zasnovanih na podacima** je nedovoljno – podaci prikupljeni tokom spoljašnjeg vrednovanja i samovrednovanja škola se ne koriste u potpunosti za unapređivanje rada škole; Jedinstveni informacioni sistem prosvete (JISP) nije funkcionalan i mora biti povezan sa bazama podataka iz ostalih sektora.
- Sveobuhvatna **koordinacija** između sistema obrazovanja i socijalne zaštite tek treba da se uspostavi.

Primer dobre prakse obrazovne politike

Pravilnik o bližim uputstvima za utvrđivanje prava na individualni obrazovni plan, njegovu primenu i vrednovanje

Ovaj pravilnik predviđa da individualni obrazovni plan može da sadrži i dva plana/alata za unapređivanje planiranja i sprovođenja dodatne podrške učenicima, kao i za unapređivanje komunikacije i koordinacije sa drugim obrazovnim ustanovama i relevantnim lokalnim akterima.

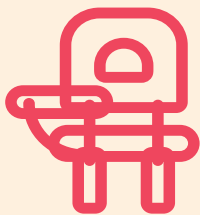
Equity

Ovi planovi/alati su:

Plan tranzicije – plan podrške uključivanju učenika u obrazovanje, prelasku sa jednog na drugi nivo obrazovanja ili prelazak iz jedne obrazovne ustanove u drugu. Ovaj plan podrazumeva uspostavljanje saradnje između različitih obrazovnih ustanova sa namerom da se pruži najbolja podrška učenicima tokom perioda tranzicije.

Plan prevencije ranog napuštanja obrazovanja – plan za podršku učenicima koji su u riziku od ranog napuštanja obrazovanja. Ovaj plan treba da sadrži socio-ekonomske, obrazovne i druge relevantne podatke o učeniku u riziku i pojedinačne mere i aktivnosti posvećene prevenciji i intervenciji.

Na taj način, pored poteškoća u učenju i smetnji u razvoju, **sistem prepoznaje i druge faktore koji mogu uticati na učenike**, kao što je socio-ekonomski status.

PREPORUKE

Inicijalno obrazovanje nastavnika treba unaprediti revizijom nastavnog programa tako da sadrži više tema povezanih sa inkluzivnim obrazovanjem, više sati prakse u školama sa odgovarajućim sistemom mentorstva i više metodičkih, didaktičkih, pedagoških i psiholoških predmeta.

Razvoj **politika i mera zasnovanih na dokazima** treba unaprediti tako što će Jedinostveni informacioni sistem prosvete što pre postati potpuno funkcionalan, što će podržati bolje targetiranje mera na nacionalnom i lokalnom nivou, dok bi podaci prikupljeni tokom spoljašnjeg vrednovanja i samovrednovanja trebalo da budu efikasnije korišćeni kao smernice za unapređenje rada škola. Takođe, kreatori politika treba da osiguraju kontinuitet u strateškom planiranju.

Zakonski okvir treba dodatno unaprediti u delovima koji regulišu nadležnosti između sistema obrazovanja i socijalne zaštite. Takođe, trebalo bi da postoji koherentno planiranje između institucija na lokalnom i nacionalnom nivou kako bi se učenicima obezbedila finansijska i materijalna podrška.

